

LBRIS

We know
books

Emilia Zenzile Roig are un doctorat în științe politice, este fondatoarea *Center for Intersectional Justice (CIJ)* și autoarea bestsellerului foarte discutat *Why We Matter*, care a fost publicat în 2021. Predă în mod regulat cursuri de intersecționalitate, teoria critică a rasei, studii de gen și studii postcoloniale, precum și cursuri de drept internațional și drept european în Germania, Franța și SUA. Ea susține discursuri și conferințe în întreaga Europă pe teme precum feminismul, rasismul, discriminarea, diversitatea și incluziunea. Roig este autoarea a numeroase publicații în germană, engleză și franceză. Ea a fost distinsă cu numeroase premii.

EMILIA ROIG

SFÂRȘITUL CĂSNICIEI

PENTRU
O REVOLUȚIE
A IUBIRII

CETATEA DE SCAUN
EDITURA

Tehnoredactare și coperta: Editura Cetatea de Scaun

Editor: Dan Mărgărit

Redactor: Mirela Ivan Nobel

Traducere: Cristina Badea Guțu

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROIG, EMILIA****Sfârșitul căsniciei : pentru o revoluție a iubirii /**
Emilia Roig. - Târgoviște : Cetatea de scaun, 2026

Conține bibliografie

ISBN 978-606-537-834-6

316.3

© by Ullstein Buchverlage GmbH, Berlin,
Published in 2023 by Ullstein Verlag

*Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace,
inclusiv stocarea neautorizată în sisteme de căutare sunt rezervate.
Reproducerea se poate face doar cu acordul scris al editurii, cu excepția unor
scurte pasaje care pot constitui obiectul recenziilor și prezentărilor.*

ISBN 978-606-537-834-6

©Editura Cetatea de Scaun®, Târgoviște, 2026

editura@cetateadescaun.ro, www.cetateadescaun.ro

Tipărit la Editura Cetatea de Scaun

CUPRINS

PROLOG	13
1. INTRODUCERE	17
Căsătorită și fericită – Am nevoie de cartea asta?	17
Nu toți bărbații	22
Este într-adevăr nevoie de o abolire?	28
Note privind limbajul, religia și sursele	30
2. CUM ÎNVĂȚĂM SĂ TÂNJIM DUPĂ CĂSĂTORIE	34
Scenariul romantic, pe care toți (trebuie să) îl urmăm	35
„Toți băieții visează la nunta lor”	42
3. SUPREMAȚIA CUPLURILOR	47
Longevitatea este totul	49
Prietenii, aceste mari povești de dragoste	53
4. E MAI BINE PENTRU COPII	59
Pater familias: Puterea taților	60
Familia tradițională	65
Divorț = Traură?	72
5. MUNCA INVIZIBILĂ, NEPLĂTITĂ, DE NEÎNLOCUIT A FEMEILOR	76
Din dragoste, nu pentru bani	77
Incompetența strategică și controlul maternal	80
Munca emoțională: luată de bună și invizibilă	88
Burnout-ul mamelor	96
6. CĂSĂTORIA ȘI BANII: CUȘCA DE AUR	105

Femeile trebuie să rămână sărace	110
Femeile muncesc, bărbații acumulează	113
Prădarea instituționalizată a femeilor	124
Femeile și banii: o relație dificilă	128
7. CĂSNICIA ȘI SEXUL	131
Munca sexuală și căsătoria: două fețe ale aceleiași monede ..	134
Diferențele de orgasm, invidia legată de clitoris și de penis...	141
Povara contracepției	147
Penetrarea	152
Dacă sexul ar fi despre plăcere	164
8. GENUL BINAR CA PILON AL CĂSNICIEI.....	169
Natural, normal și sănătos	172
Dar totuși ce înseamnă „natural”?	176
Există un sex biologic?	179
Binaritate, rasism și colonialism	185
Contopirea dintre „femeie” și „mamă”	191
Sportul ca protecție a masculinității	196
Cercul vicios al binarității	200
9. CUM RĂMÂNE CU CĂSNICIA ÎNTRE PERSOANELE DE ACELAȘI SEX?	204
Noua imagine a homosexualilor: de la „devianți” la „normali”	206
De la dreptul de a te căsători, la obligația de a te căsători.....	211
O ocazie ratată de a desființa căsătoria	215
10. OARE BĂRBAȚII CHIAR IUBESC FEMEILE?	220
Să nu te apropii prea mult, te rog: temerile legate de relații în patriarhat	221

Oare bărbații sunt îndrăgostiți unul de celălalt?	228
11. SUNT OARE FEMEILE COMPLICE LA PROPRIA OPRESIUNE?	238
Redobândirea puterii	239
Traumă colectivă și eliberare	247
Revoluția emoțională	249
12. BĂRBAȚII AU CEVA DE PIERDUT?	256
Prețul puterii: violența împotriva bărbaților	258
Keep calm and be equal	260
13. REVOLUȚIA IUBIRII	265
Egalitatea este respingătoare?	265
Odă queerness-ului	269
Adio, binaritate!	276
14. CE URMEAZĂ DUPĂ CĂSĂTORIE?	283
O taxă feministă	283
Revoluția muncii domestice	286
Cum ne pot salva comunitățile	287
BIBLIOGRAFIE	292
Mulțumiri	311

PROLOG

Ziua nunții mele a fost una dintre cele mai frumoase zile din viața mea. Au fost acolo toți oamenii pe care-i iubesc mai presus decât orice. Bunicii mei au venit din Martinica, restul familiei extinse s-a organizat într-un convoi din diferite orașele din Franța, prietenele și prietenii mei, care între timp s-au dus în toate cele patru zări, au venit și ei și părinții mei, care de la divorț nu mai vorbiseră decât prin avocați și tribunale, s-au reîntâlnit pentru prima oară. Am simțit atât de multă iubire, bucurie și emoții și atât de multă mândrie. M-am simțit înconjurată de recunoaștere, respect și admirație. Ca și cum începând cu această zi aș aduce o contribuție importantă societății, prin faptul că am continuat o tradiție străveche și am făcut cel mai important pas spre viața de adult. Am pierdut noțiunea timpului, am fost copleșită de toate emoțiile care au trecut prin mine în acea zi. Când ultimii invitați și-au luat la revedere și după ce am coborât încet de pe norișorul meu și am revenit la realitate, am căzut în depresie. Schimbarea bruscă de dispoziție m-a luat pe nepregătite, eram nervoasă și tulburată. În sfârșit, m-am căsătorit. Nu ar trebui să fiu fericită de acum încolo?

Depresia post-nuntă a durat peste o jumătate de an, până când am rămas însărcinată cu primul meu copil. La vremea aceea, nu puteam să înțeleg și să accept că-mi mergea atât de prost, după ce așteptasem atât de mult ziua aceea. Aproape în fiecare zi căutam răspunsuri pe Google, din păcate fără nici un rezultat, și m-am afundat și mai tare în singurătate. Între timp, a apărut termenul de *depresie post-nupțială* (*post-nuptial depression*), care descrie sentimentul de anxietate legat de faptul că nunta s-a terminat și căsnicia a început. Studiile arată că aproximativ o jumătate din femeile proaspăt căsătorite suferă de acest tip de depresie.¹ Luna de miere a fost un chin pentru mine, cu greu m-am putut bucura de

timpul petrecut împreună și mă simțeam captivă. Semnele acestei depresii post-nupțiale se întrezăreau încă de dinainte de „ziua cea mare”. Am vrut să mă căsătoresc, însă știam în sinea mea, că acest lucru nu mi se potrivea. Domnișoara mea de onoare, care era și cea mai bună prietenă a mea, chiar m-a sfătuit cu câteva luni înainte să anulez nunta. I-am spus că îndoielile sunt un lucru normal, că-mi iubesc partenerul, că nunta va avea loc. Am să mă obișnuiesc cu „asta”. Printre cadourile de nuntă erau și câteva poezii despre dragoste, dar și cărți de dezvoltare personală cu sfaturi despre cum să ai o căsnicie îndelungată și fericită. Am văzut aceste cărți și mi-am întors rușinată privirea, ca și cum aș fi știut, încă de pe atunci, că această căsnicie nu avea să dureze.

Dar în primul rând, de ce m-am căsătorit? Este de înțeles, că femeile din generația bunicilor mele, sau chiar și din generația mamei mele, au fost obligate să se căsătorească, dacă doreau să ducă o viață social acceptabilă ca soții și mame. Dar, între timp, femeile par să se fi eliberat de coerciția căsniciei, cel puțin în mediul meu social. Oare de ce, în secolul XXI, am intrat, într-o căsnicie, pe care în adâncul sufletului meu, nu mi-o doream *cu adevărat*?

Încă din copilărie, am internalizat faptul că mariajul și nașterea copiilor nu sunt opțiuni, ci etape esențiale ale vieții, fără de care o femeie nu poate avea o viață cu adevărat fericită și îndeplinită. Am văzut căsnicia și relația cu un bărbat, drept o condiție *sine qua non* pentru a avea copii, nu drept un scop în sine. Încă din copilărie și din tinerețe mi s-a arătat doar o singură imagine a familiei: cea a familiei nucleare heterosexuale monogame în care părinții sunt căsătoriți și au copii. Nu exista nici o alternativă în afara acestui tipar. Am învățat să asociez dragostea cu bărbatii și să văd această legătură drept condiție prealabilă pentru a avea copii. Am mai învățat și că valoarea mea ca femeie depinde de faptul că am un soț și copii și că aș fi incompletă fără ambele. Am înțeles repede încă de când eram fetiță: femeile care sunt necăsătorite și nu au copii valorează mai puțin decât cele care le au pe amândouă. Și de unde am învățat asta? Cine m-a învățat asta? Criticarea căsniciei te face

nepopular. Dar cine vrea să înțeleagă patriarhatul, trebuie să înceapă cu căsnicia. În ziua de azi, ea este încă cel mai important pilon al ordinii patriarhale și tocmai de aceea este intangibilă.

Căsnicia iese mult din sfera intimă a cuplului: ea structurează ca nici o altă instituție statul, națiunea, religia, economia. Așadar, nu putem găsi o soluție la provocările sociale majore ale vremurilor noastre, fără a pune rolul căsniciei sub semnul întrebării. Avem nevoie de o instituție care să normeze dragostea, relațiile și familiile? Este neapărată nevoie ca parteneriatele să fie înregistrate, sancționate și recunoscute de către stat? De ce credem că avem nevoie de această „siguranță”? Ne putem imagina o societate fără căsnicie? Ce ar lua naștere în afara căsătoriei? Ceea ce este special la normalitate este faptul că nu există nici un motiv să te oprești. Dar, oare, este căsnicia cu adevărat „normală”? Îmi propun să vă invit să reflectăm împreună la aceste întrebări.

1. INTRODUCERE

În esența sa, feminismul este despre iubire. Feminismul tratează lucrurile ce țin de viață, îndepărtând identitățile noastre, afectele noastre, relațiile noastre strat cu strat. Acesta combină politicul cu sfera personală - *the personal is political* (sfera personală este arenă politică) este bine-cunoscutul dicton, pe care îl datorăm feministelor anilor '70. Feminismul încearcă să ancoreze experiențele, emoțiile, percepțiile noastre la un întreg mai mare. De aceea, este imposibil să fii feministă fără să reflectezi și să vorbești despre tine însuși. Trebuie să ne dezgolim, pentru a putea profita la maxim de puterea transformatoare a feminismului. Feminismul ne transformă. Ne face să lăsăm în urmă versiunea noastră înșușită și denaturată. Asta este senzația de eliberare. Disconfortul, teama și împotrivirea fac parte din ea.

Căsătorită și fericită – Am nevoie de cartea asta?

Principiul unei norme sociale este acela că depășește sfera de acțiune a individului. Chiar dacă oamenii au individual senzația că pot scăpat de patriarhat și că nu i-au căzut captivi, suntem cu toții parte a sistemului patriarhal. Prin socializarea noastră, credem că relațiile noastre sentimentale sunt o chestiune individuală, disociate de tiparele sociale, de ierarhii, dominare sau asuprire. „Asta se întâmplă poate la alții, dar mie nu, soțul meu e diferit. Pe noi nu ne afectează.” Adesea aud asemenea afirmații, atunci când vorbesc despre patriarhat cu femei heterosexuale aflate într-o relație, indiferent dacă sunt căsătorite sau nu. Dar ce se întâmplă în viețile noastre intime intră în sfera politicului și a structurii, nu doar a

individului. Femeile* se înșală atunci când cred că ele nu sunt afectate de patriarhat. Drept urmare, se formează un gol: tema patriarhatului nu se abordează cu ușurință în cuplurile heterosexuale. Feminism da – dar numai când se referă la sfera publică: disparitatea salarială dintre bărbați și femei, hărțuirea sexuală pe stradă, lipsa de reprezentare a femeilor pe scena politică și economică. Dar ce se întâmplă acasă este prea sensibil, prea personal, prea fragil. Șocul afectiv este prea mare. Drept urmare, în cadrul relațiilor heterosexuale tiparele patriarhale sunt adesea individualizate și nu sunt analizate în mod sistemic. Așadar, acestea sunt „probleme în relație”, nu opresiune patriarhală. Căsătoria are în continuare o funcție politică importantă de a romanza poziția de inferioritate a femeilor. Nu te revolți împotriva celor pe care îi iubești.

De zeci de ani, feministele lucrează neobosit să se asigure că asupra femeilor nu mai este consfințită prin lege și în jurisprudență. Chiar dacă suntem departe față de acum cincizeci de ani, mai e încă mult până departe. Dar cu cât femeile și bărbații devin mai „egali” în fața legii, cu atât oprimarea femeilor devine mai subliminală, pentru că modelele de bază încă acționează – asta nu înseamnă că opresiunea nu este violentă. Multe femei cad pradă iluziei că sunt emancipate și trăiesc într-o societate post-patriarhală, eliberată de tarele opresiunii (și mai ales mulți bărbați sunt convinși, că femeile sunt de multă vreme pe picior de egalitate cu ei). Cu toate acestea, patriarhatul există în continuare, dar numai în „alte” părți ale lumii, în zonele neoccidentale. La „noi”, problema a fost demult rezolvată. Dar în ziua de azi, lupta feministă nu a devenit mult mai ușoară, pentru că patriarhatul este mult mai subtil, iar mulți nu-i cunosc formele.

Multe feministe care sunt într-un cuplu heterosexual se află într-o situație neplăcută. Recunoașterea faptului că relația lor se supune tiparelor patriarhale, este percepută ca un eșec personal. Să

* În capitolul 8, discut în detaliu sistemul binar de gen, fiind explicați și termenii de „femeie” și „bărbat”.

vorbești deschis despre dificultățile întâmpinate într-o relație, poate să-ți afecteze credibilitatea de femeie emancipată. De aceea, există o tentație foarte mare de a ascunde problemele din relație și de a nu dezvălui prea multe despre insatisfacțiile personale. Dar feminista bell hooks ne avertizează de această capcană și încurajează oamenii să-și abordeze problemele în mod onest. Aceasta scrie: „Este evident că nu putem abolii un sistem, cât timp îi negăm în mod colectiv efectele sale asupra vieții noastre. [...]”

O modalitate de a perpetua cultura patriarhală constă în a-i împiedica pe femei și bărbați să spună adevărul despre ceea ce se întâmplă în familiile lor.”¹

Dacă nu vorbim despre experiențele noastre cu patriarhatul, atunci contribuim la perpetuarea inegalității. Dacă privim căsnicia drept o chestiune privată, atunci contribuim la faptul că opresiunea care are loc în timpul căsniciei rămâne invizibilă. Marx observase deja că familia „în esență conține toate antagonismele care se vor răspândi mai târziu în societate și în stat.”² Acest lucru este valabil și în ziua de azi, în ciuda numeroaselor schimbări prin care a trecut societatea noastră de atunci încolo. Cercetările asupra relațiilor intime dintre bărbați și femei ne oferă și azi o perspectivă profundă asupra logicii opresiunii patriarhale.

Ce înseamnă, totuși, „căsnicie fericită”? Fericirea nu este o stare clar definită sau constantă și se schimbă permanent de-a lungul vieții. În principiu, aceasta are un spectru foarte larg de stări emoționale care coexistă una lângă cealaltă. Căsnicia poate face ca o persoană să se simtă concomitent împlinită și singură sau nefericită și în siguranță. Căsnicia poate fi simultan fericită și nedreaptă, de exemplu atunci când femeile se simt bine în rolul de soție supusă și grijulie. Autoarea Sara Ahmed explică faptul că fericirea este o promisiune care ne duce spre anumite alegeri în viață și care ne îndepărtează de altele. Ea este profetă a celor care sunt pregătiți să-și

¹ Următoarele sunt traduceri ale citatelor în limbi străine, acolo unde nu există ediții germane ale cărților. Argumentul lui Marx este prezentat aici în traducerea lui Shulamith Firestone.

trăiască viața „pe calea corectă”. Așadar, a fi fericit înseamnă să îți placă propria stare, să te simți bine în ea și să accepți realitatea așa cum este, fără a avea pretenții sau a insista asupra unei schimbări.³ Respectarea normelor conferă un sentiment de fericire și este cuplat cu recunoașterea socială care ne asigură că trăim o viață bună și că facem totul bine. Cei care încă nu au descoperit pentru sine logica patriarhatului pot trăi mai bine și mai fericiți în sânul acestuia. *Ignorance is bliss* – ignoranța înseamnă fericire.

În nici un caz nu vreau să insinuez că *toate* femeile sunt nefericite, exploatate și asuprite în căsniciile lor heterosexuale și că nu vor să recunoască așa ceva. Într-adevăr, există femei care sunt fericite în căsnicie. Căsnicia nu este în totalitate ceva rău. Dragostea, angajamentul, grija, sentimentul de siguranță sunt lucruri frumoase care pot lua naștere în cadrul unei căsnicii. Dar aceste emoții și legături nu se limitează la căsnicie, ele pot exista fără instituția căsătoriei și certificatul de căsătorie. Adesea, căsnicia este echivalată cu dragostea și familia, dar iubirea și legăturile de familie ar supraviețui desființării căsnicii.

În această carte se pot regăsi și cei care sunt în căsnicii fericite sau relații stabile, pentru că nu este vorba de dragoste, ci de infrastructura care reglementează funcționarea relației. Sfârșitul căsnicii nu înseamnă că trebuie denigrate cuplurile căsătorite sau că trebuie să divorțeze. Și nici nu se dorește impunerea unui alt stil de viață. Prin „Sfârșitul căsnicii” cer abolirea unei instituții desuete care perpetuează și produce inegalitatea și opresiunea femeilor din societatea noastră.

În ziua de azi, căsnicia este asociată puternic cu împlinirea personală. Oamenii se căsătoresc pentru a se dezvolta mai departe, pentru a-și consolida încrederea în sine, pentru a se descoperi pe ei înșiși – o „*self-expressive marriage*” (n.t. o căsătorie axată pe creșterea personală, exprimarea autenticității și împlinirea individuală a fiecărui partener în cadrul relației), conform psihologului Eli Finkel. Potrivit sociologelor Kathryn Edin și Maria Kefelas, căsnicia nu mai înseamnă demult întemeierea unei familii,

ci înseamnă în primul rând o împlinire personală în viața de adult.⁴ De aceea, multă lume respinge analiza critică a căsnicii, pentru că astfel s-ar pune sub semnul întrebării fundamentele fericirii, împlinirii și realizărilor lor personale. A fi într-o căsnicie fericită nu ar trebui să constituie un motiv de a neglija sau discredita criticile referitoare la căsătorie, deoarece criticile aduse de mine depășesc cu mult planul individual. Oare fericirea cuplurilor depinde de normele sociale care definesc și portretizează căsnicia drept o formă a unei vieți superioare? Persoanele căsătorite ar fi oare mai puțin fericite, dacă nu ar fi confruntate zilnic cu superioritatea normativă a căsnicii, de peste tot, din filme, din cărți, la televizor și în clipurile publicitare? Dragostea lor ar mai exista oare fără cadrul legal și dependența financiară care rezultă dintr-o căsnicie? În opinia mea, acestea sunt întrebări importante.

Relația mea heterosexuală de nouă ani, din care patru am fost căsătorită, era înțepenită într-o adâncă dinamică a puterii, pe care nu am observat-o în marea majoritate a timpului cât am fost împreună. Pentru a conștientiza situația, a fost nevoie să mă distanțez în timp și spațiu prin multe ședințe de terapie și conversații lungi cu prietenele și prietenii mei. În retrospectivă, pot vedea tiparele, le pot numi și le pot analiza, dar între timp tot ce am simțit a fost o nemulțumire difuză, care m-a rănit treptat și mi-a știrbit încrederea în mine. Stăteam neputincioasă în fața unei situații, din care nu puteam răzbate și, drept urmare, nu o puteam schimba. Din afară, relația nu doar că era „normală”, ci chiar râvnită și pentru unii chiar de invidiat. Un cuplu tânăr cu o locuință frumoasă, un copil drăguț și un job bun, care încap toate cu ușurință sub aceeași pălărie. Dar în spatele acestei fațade, se ascund zilnic tensiuni, frustrări și lupte constante pentru putere. De-a lungul anilor, am devenit deziluzionată, m-am simțit exploatată și prinsă într-o capcană. Mă simțeam captivă în propria mea căsnicie și simțeam că sunt singura care avea asemenea sentimente. Avem nevoie de o mișcare #metoo pentru relațiile intime, ca femeile să poată vorbi sincer despre iubire și dificultățile ei. Trebuie să

spargem această singurătate. Sper ca această carte să ajute multe femei să iasă din izolarea și dezorientarea legată de situația lor și să înțeleagă, că povestea lor nu este un caz izolat, ci că sunt cuprinse într-un sistem mai mare, că nu sunt singure. Avem nevoie de un dialog colectiv care să străpungă individualizarea izolatoare a căsniciei și autarhia relațiilor de cuplu și, implicit, inviolabilitatea căsniciei. Să începem cu asta.

Nu toți bărbații ...

*Mișcarea feministă este prima mișcare care este în război,
dar nu are un dușman.
Almanina Barbour⁵*

Almanina Barbour, o activistă afro-americană din Philadelphia, critica în fraza concisă din motto o înclinație periculoasă a feminismului mainstream: tendința de a arunca vina pentru patriarhat pe entități difuze cum ar fi „societatea”, „instituțiile” sau „cultura”, în loc să tragă bărbații la răspundere. O asemenea abordare protejează patriarhatul și ar trebui să încetăm cu asta. Cu toate acestea, multe feministe se tem de fragmentarea care ar putea rezulta de aici. Dar ea există deja și, prin faptul că o negăm, ea are efecte mai puternice. Accentul pus pe rolul bărbaților în patriarhat este controversat, pentru că astfel ar deveni evidente puterea, opresiunea și ierarhiile, iar bărbații se opun în a-și face poziția de putere vizibilă și nici nu doresc să renunțe la aceasta. Dar poate că avem nevoie de o asemenea fragmentare pentru a putea avansa cu adevărat.

Patriarhatul nu este o putere abstractă, ci puterea concretă a bărbaților. Societatea, instituțiile, economia și cultura au fost și sunt încă definite și controlate de bărbați și în ziua de azi. Aud mereu afirmația „dar nu toți bărbații sunt așa”, atât din partea bărbaților, cât și din partea femeilor. Nu am să scriu aici că „Da, este adevărat, asta nu se aplică tuturor bărbaților”, pentru că vreau să rezist tentației de a calma rapid rezistența. În schimb, vreau să arunc o

privire sinceră asupra rolului bărbaților.

Toți purtăm patriarhatul în noi. Nu doar bărbații. Percepția simplistă conform căreia toți bărbații sunt puternici și toate femeile sunt neputincioase, că toți bărbații sunt asupritori și toate femeile victime este falsă. Femeile mențin dominația bărbaților și puterea patriarhatului în diferite moduri, iar responsabilitatea lor pentru acest lucru nu trebuie minimalizată. Dacă facem asta, atunci le luăm responsabilitatea comună și puterea enormă și înăbușim potențialul femeilor de a desființa patriarhatul. Și bărbații suferă din cauza rolurilor sociale rigide și a așteptărilor sociale impuse de patriarhat. Cu toate acestea, este important să nu minimalizăm puterea și responsabilitatea femeilor în perpetuarea violenței patriarhale.

Bell hooks ne reamintește că „Suprimarea femeilor de către bărbați nu poate fi scuzată, prin recunoașterea faptului că și bărbații sunt afectați și ei de rolurile sexiste rigide”⁶. Suferința emoțională a bărbaților în orânduirea patriarhală nu este comparabilă cu trauma la care sunt expuse femeile, persoanele queer, cele non-binare și trans. Afirmații precum „patriarhatul nu are gen” sunt false și arată loialitatea față de un sistem, care favorizează bărbații pe toate palierele vieții.

Cuvintele magice „nu toți bărbații” relevă ceva important: și anume faptul că perspectivele, experiențele și traumele femeilor valorează mai puțin decât sensibilitățile bărbaților care-și neagă implicarea în patriarhat. Evident că nu toți bărbații sunt violenți. Dar cei care violează, bat șiucid femei (și bărbați) sunt în marea lor majoritate bărbați.

Sensibilitatea bărbaților este protejată până și de limbajul nostru. Practic folosim mereu o formă pasivă, pentru a-i face pe făptași nevăzuți și pentru a aduce victimele în prim-plan: „ea a fost violată”, „ea a fost ucisă”, „ea a fost bătută”.

Limitarea la „nu toți bărbații” este atât de problematică, pentru că bărbații, chiar dacă nu exercită violența patriarhală în mod *activ*, sunt implicați în sistem și profită de dominația masculină, fără să trebuiască să facă ceva pentru asta. Toți bărbații sunt implicați într-

o formă de masculinitate și primesc prin asta privilegiu și putere. Chiar dacă nu toate formele de masculinitate conferă același grad de masculinitate, toate formele dau acces la masculinitate. Sociologa Raewyn Connell face deosebirea între patru tipuri de masculinitate: cea hegemonică, cea complice, cea marginalizată și cea subordonată. Masculinitatea hegemonică include caracteristici precum forța fizică, mentalitatea competitivă, siguranța absolută nejustificată, independența, sentimentalismul scăzut și uneori (dar nu obligatoriu) violența fizică și agresivitatea. Bărbații care prezintă o masculinitate hegemonică girează poziția socială dominantă a sexului lor și poziția socială supusă a femeilor. Masculinitatea hegemonică este coloana vertebrală a patriarhatului. Totodată, aceasta determină dominația socială față de femei și persoanele non-binare, precum și față de bărbații care sunt excluși de masculinitatea hegemonică, cum ar fi bărbații homosexuali, trans și cei cu dizabilități (masculinitate subordonată), precum și bărbații afro-americani și cei non-albi (masculinitate marginalizată). Bărbații care nu pot sau nu doresc să se conformeze masculinității hegemonice nu sunt neapărat victimele neputincioase ale altor bărbați. Există și bărbați care profită de masculinitatea hegemonică și care sunt complici la ea.⁷

Toți bărbații trăiesc într-un sistem patriarhal, care îi favorizează pentru că sunt bărbați. Să luăm drept exemplu un bărbat care are un job prost plătit, nu este competitiv și care este considerat „neatrăgător”. Până și el este mai bine plătit decât femeile cu competențe asemănătoare, nu trebuie să se teamă că va fi hărțuit sexual când merge pe stradă și va fi reprezentat de alți semeni pe scena politică, în mass media, știință și economie. Mulți bărbați care se desemnează drept susținători ai feminismului și sunt de părere că se află într-o relație heterosexuală egalitară sunt de fapt complici (masculinitate complice). Același lucru se aplică și acelor bărbați gay care sunt de părere că feminismul este superfluu și sunt misogini în mod fățiș, precum și bărbaților de culoare care răspund solidarității arătate în repetate rânduri de femeile de culoare. Complicitatea lor

se exprimă prin comportamente aparent inofensive, cum ar fi să râdă la glumele misogine sau să accepte laudele pentru munca făcută de o colegă de-a lor, sau să meargă la meciuri de fotbal din când în când și să cânte cu voce tare cântece de galerie, pentru a-și consolida apartenența la grupul de bărbați, chiar dacă nu le place fotbalul. Masculinitatea complice reprezintă trivializarea și normalizarea masculinității hegemonice. În opinia ei, această masculinitate este la fel de periculoasă ca masculinitatea hegemonică, pentru că protejează implicit puterea patriarhală.

Masculinitatea complice perpetuează mitul „băiatului bun” ca fiind opusul adevăraților făptași ai patriarhatului: bărbații brutali și „ceialți” – bărbații de culoare, musulmanii, „țărănoii”, „nebunii”. Spre deosebire de ei, aceștia sunt „băieții buni”, care de regulă sunt albi, creștini și din clasa de mijloc. Mitul „băiatului bun” menține ideea că patriarhatul este perpetuat doar de monștri: cei care își bat soțiile, criminalii în serie, violatorii. Dar ei nu sunt monștri, ci doar bărbați. Numirea agresorilor monștri ridică două probleme: pe de-o parte le scuză într-un fel acțiunile (la ce altceva să ne așteptăm din partea unor monștri!), pentru că au un comportament de neînțeles, analizat și pus în discuție ca fiind o parte a socializării lor. Pe de altă parte, agresorii care nu corespund imaginii monstrului se bucură adesea de o prezumție de nevinovăție inviolabilă, de exemplu dacă sunt cât de cât drăgăstoși față de partenerii lor sau dacă sunt tați implicați. Dacă nu sunt monștri, atunci nu pot fi nici agresori. Expresia lipsită de conținut „el e un om bun” a discreditat de mult prea multe ori victimele și supraviețuitorii și a relativizat violența exercitată. Dacă bărbații complici ar înceta să mai arunce întreaga responsabilitate pentru opresiunea patriarhală pe „ceialți” bărbați și pe „monștri”, atunci patriarhatul ar începe să se prăbușească. Bărbații nu vor să-și recunoască supremația, pentru că în momentul în care ar face una ca asta ar înceta să mai fie văzuți ca normali. Ei au un interes colectiv în

* Oligarhia socială clasistă și discriminarea pe criterii de dizabilitate joacă un rol important în transferul vinovăției.

a-și menține poziția în societate. Acest lucru se aplică și bărbaților din afara sferei masculinității hegemonice, cât și pentru „băieții buni”.

Bărbații CIS^{*} au mereu și peste tot puterea patriarhală, la fel cum bărbații albi se bucură de privilegiul de a fi albi, chiar dacă în anumite situații acest privilegiu poate fi știrbit de alte trăsături identitare marginalizate, cum ar fi atunci când persoanele albe sunt femei, au o dizabilitate, sunt sărace sau trans. Atunci când bărbații și femeile de culoare se întâlnesc, bărbații dețin clar puterea patriarhală. Dar există conjuncturi în care puterea patriarhală este slăbită prin alte căi de opresiune, cum ar fi în cazul cuplurilor formate din bărbați de culoare și femei albe. Același lucru este valabil și în cazul întâlnirilor sau legăturilor dintre o femeie bogată și un bărbat sărac sau dintre o femeie fără dizabilități și un bărbat cu dizabilități. În alte conjuncturi, puterea patriarhală este consolidată, cum ar fi în cazul bărbaților albi care sunt în relații cu femei de culoare. Aspectele masculinității sunt diverse și uneori contradictorii, fiind influențate, de asemenea, de diferitele epoci și spații geografice. Femeile joacă un rol extrem de important în modelarea și susținerea masculinității, prin interacțiunea lor cu băieți și bărbați. De aceea, masculinitatea nu ar trebui redusă doar la bărbații înșiși, ci mai degrabă înțeleasă ca raportul dintre femei și bărbați.

Chiar și dacă termenul de „masculinitate toxică” se folosește din ce în ce mai mult, aș prefera să mă abțin de la utilizarea lui, pentru că sugerează că ar exista și „masculinitate pozitivă”. Autorul John Stoltenberg a subliniat că „masculinitatea sănătoasă” este sinonimă cu „cancer sănătos”.⁸ Masculinitatea se bazează pe conducere, dominație și putere, a exista doar în raport cu feminitatea percepută ca fiind inferioară și, de aceea, nu poate fi considerată „pozitivă”. O masculinitate „sănătoasă” ar fi absența masculinității. Masculinitatea trebuie să dispară, dacă vrem să învingem patriarhatul. Dar atenție:

* „Cis” înseamnă în limba latină „din această parte” și descrie persoane a căror identitate de gen corespunde sexului atribuit la naștere. Este echivalentul lingvistic al cuvântului „trans” și evită să fie denumiți drept „normali” oamenii care trăiesc într-o manieră heteronormativă.

masculinitatea, nu și bărbații. Ei vor supraviețui sfârșitului masculinității. Vor fi oameni, chiar și fără masculinitate.

Prin asta nu vreau să clamez în mod expres că „toți bărbații sunt răi”, pentru că masculinitatea nu se referă doar la indivizi sau la un grup, ci la o poziție socială care se structurează prin anumite comportamente. Problematică sunt comportamentele multor bărbați, precum și poziția lor socială, nu ei ca indivizi. Masculinitatea trebuie decuplată de gen, pentru că nu doar bărbații CIS se comportă masculin. Pentru mulți bărbați trans, masculinitatea reprezintă un „obiectiv”, iar persoanele non-binare și anumite femei exprimă o formă de masculinitate, construită în afara raportului de putere binar și dincolo de ierarhii patriarhale. Este vorba de o formă de exprimare, identitate și aspirații care sunt foarte departe de masculinitatea hegemonică.*

Puterea patriarhală se manifestă prin forma actuală binară a masculinității. De aceea, trebuie să ne uităm la raporturile de putere, dacă vrem să recunoaștem modele de bază. Și așa ne întoarcem la impactul căsniciei.

În niște imagini de arhivă franceze din 1964, niște tineri sunt întrebați ce părere au despre căsnicie. Louis, un băiat de 15 ani răspunde: „o femeie este un om, la fel ca un bărbat, chiar și dacă nu este căsătorită. Și dacă se căsătorește, niciodată nu poate fi pe picior de egalitate cu bărbatul... În căsnicie, ea este aproape servitoarea bărbatului. Iar asta nu cred că e în regulă.”⁹ Chiar dacă Louis pare foarte simpatic și nu este de acord cu poziția inegală a femeii, el se va găsi într-o poziție de putere imediat ce se căsătorește. Facem o analiză mult mai profundă, dacă pornim de la poziția socială a bărbaților, asociată inerent cu puterea, în loc să ne întrebăm dacă e „un băiat bun”?

Iar în această carte, tocmai asta fac: analizez puterea patriarhală care izvorăște pentru bărbați în urma căsătoriei și nu meditez despre

* Încă se întâmplă ca bărbații trans, persoanele non-binare și lesbienele să imite aspecte ale masculinității hegemonice și astfel să reproducă misoginismul.

cât de răi, violenți sau egoiști sunt bărbații, sau invers cât de buni, minunați, diferiți, susținători feminisți sunt ei. Pentru asta analizez sisteme, nu indivizi, fără a uita că sistemele sunt susținute de interacțiunea dintre acțiunile umane. Pe mine mă interesează faptul că bărbații sunt adânc integrați într-o rânduială economică și culturală care le conferă putere și modul în care se întâmplă asta. Evident că este mai bine dacă sunt iubitori și respectoși, decât dacă sunt violenți și lipsiți de respect, dar asta nu schimbă cu nimic raportul de putere care reiese dintr-o căsnicie.

Am încredere că bărbații care citesc această carte vor putea să-și învingă trigger-urile și disconfortul, că vor putea să-și transforme sentimentele de furie, vinovăție și rușine trăite în timpul lecturii într-o forță transformatoare. Feminismul nu are neapărat nevoie de bărbați. Nu facem apel la bărbați să elibereze femeile, nu acesta este scopul. Femeile se eliberează încetul cu încetul fără ajutorul bărbaților. Bărbații ar trebui să facă asta pentru ei, pentru a se putea elibera.

Este într-adevăr nevoie de o abolire?

Mitul normalității constă în faptul că noi considerăm că condițiile din societate sunt sănătoase, doar pentru că suntem obișnuiți cu ele.¹⁰

Gabor Maté

Căsnicia a limitat întotdeauna drepturile femeilor care au fost considerate ca fiind proprietatea soțului. Mult după prima jumătate a secolului XX, existența juridică a femeii a fost contopită cu cea a soțului ei, astfel încât ea nu conta ca persoană fizică de sine stătătoare. În RFG, drepturile și obligațiile femeilor după căsătorie erau în mare parte subordonate celor ale soților lor. O femeie necăsătorită avea dreptul de a deține proprietăți și de a încheia contracte în nume propriu, femeile căsătorite nu. În 1950, în RDG, a fost adoptată o lege prin care s-a încercat contracararea violenței

patriarhale a național-socialismului, stipulându-se că „pentru o femeie căsătoria nu trebuie să aibă drept repercusiune restrângerea sau îngustarea drepturilor sale”.¹¹ Opresiunea globală a femeilor a fost impusă prin privarea lor de drepturi legale, politice și economice. Faptul că femeile sunt reprezentate precar în politică și sferele puterii, faptul că ele câștigă mai puțin și dețin mai puține proprietăți decât bărbații sunt consecințe imediate ale căsniciei.

Încă din anii '60, există în multe colțuri ale lumii o tendință graduală de emancipare a femeilor căsătorite, prin abolirea tutelei soțului asupra soției, liberalizarea legislației referitoare la divorț, introducerea pilulei contraceptive, legalizarea avorturilor și recunoașterea juridică a căsătoriilor interconfesionale, inter rasiale și de același sex. Dar în pofida acestor progrese, care evident că ar trebui sărbătorite, temelia căsniciei este profund patriarhală și reprezintă un obstacol pentru autonomia economică și emoțională a femeilor. Prin aceste reforme progresiste nu au fost zguduite bazele culturale ale căsniciei, astfel încât dominația masculină și patriarhatul rămân în continuare în picioare.

În ziua de azi, nunțile nu mai trebuie să fie kitschoase și există nenumărate pagini de Instagram și Pinterest, unde se pot partaja idei și surse de inspirație pentru o nuntă modernă. Astfel se transmite impresia că în ziua de azi căsătoria nu mai are nimic în comun cu căsniciile de odinioară, pentru că nu mai este vorba de aceeași instituție. Cu toate acestea, statutul cultural al tradiției leagă semnificația sa contemporană de trecut. Simbolismul și ritualurile care se desfășoară în cadrul ceremoniilor nuptiale, indiferent de cât de moderniste ar fi ele, sugerează încă o subordonare a femeii: totul începe cu rochia de mireasă (ca un cadou ambalat pentru soț) și tradiția ca mireasa să fie condusă la altar de tatăl ei și să fie predată soțului. Și nu se termină cu fraza perfidă „acum puteți săruta mireasa” (ca pe un obiect care nu are voință proprie, de ce nu are voie mireasa să aibă inițiativa?) și cu obiceiul ca femeile, în proporție covârșitoare, să ia în continuare, numele de familie al soțului, în ciuda flexibilizării legislației privitoare la numele de familie.¹² Cine